

rammer for symbolske værdier (s.285-97). En producent afsender således en besked – i form af en vare – til en forbruger, der så på én gang tolker varens værdi og tilføjer den nye værdier. Moeran mener, at disse værdier altid er med os i vores brug og forbrug af ting (og desuden findes afspejlet i ethvert samfunds aktuelle reklamer), og at en forståelse af, at forbrug altid må søges gennem en analyse af specifikke tings værditilskrivning inden for hans seks værdier (s.296-7).

Selv om denne dissekering af betydningens bestanddele virker tillokkende, må en egentlig forbrugsteori dog stadig i højere grad nuancere tilblivelsen af værdierne. Er alle lige i værditilskrivningen? Hvilke grader af enighed/uenighed om værdierne findes, og hvilke betydninger har disse? Sådanne spørgsmål forbliver ubesvarede i *A Japanese Advertising Agency*, ligesom spørgsmål om kommunikations- eller vidensprocesser og medieindustriens (herunder reklamebureauets) magt i det store værdispil ikke søges besvaret. Om kulturbegrebet ville være bedre egnet til at inddrage også disse elementer af forbrugsprocessen, fortjener større opmærksomhed andetsteds og med udgangspunkt i en mere udtømmende gennemgang af antropologisk teori-dannelse både over kulturbegrebet og på medie- og forbrugsområdet.

Som feltarbejdsbeskrivelse mangler bogen en række metodiske og begrebsmæssige overvejelser, for eksempel hvilken indflydelse det har på et feltarbejde, at det er informant-planlagt (reklamebureauet fastlægger i vid udstrækning Moerans arbejdsdag og længden af perioderne i de forskellige afdelinger), og i hvor høj grad reklamebranchen på tværs af bureauerne kan opfattes som et „community“ på linie med mere traditionelle „communities“.

Langt mere alvorligt er dog bogens forbrugsteoretiske mangler både i de begrebsmæssige overvejelser og i manglen på vægt og dybde i diskussionen af hidtidig antropologisk forbrugsteori.

Når bogen alligevel skal anbefales – og det endda varmt – skyldes det tre ting. For det første, at den formår det sjældne at gøre svær teori (som fx Baudrillard) lettilgængelig via utroligt velvalgte eksempler og et elegant og letforståeligt sprog. For det andet, at bogen er en glimrende introduktion til sociale netværksmekanismer i Japan i dag. Og endelig, at bogens beskrivelse af de komplekse tilblivelsesprocesser for medieprodukter generelt – og

af reklamebureauernes rolle i det japanske mediebillede specifikt – er uovertruffen i sit overblik, sin systematik og sin detaljerighed. For forbrugsteoretisk interesserede er bogen næppe umagen værd. Men for alle, der interesserer sig for samspillet mellem vareproducenter og medier i senkapitalistiske samfund eller for de sociale aspekter af virksomhedsrelationer i Japan, er *A Japanese Advertising Agency* et must.

Sune Olofsson Hansen
Østasiatisk Institut
Aarhus Universitet

TOM NAUERBY: No Nation Is an Island. Language, Culture, and National Identity in the Faroe Islands. Århus: Aarhus University Press 1996. ISBN 87-983424-5-2. Pris: 198 kr. (hb).

En nation kan være en (geografisk) ø, men ingen nation kan være en ø i nationernes hav. Sådan kunne bogens indgangsvinkel til analysen af den færøske nationale identitet opsummeres, men det er samtidig også en sammenfatning af den teoretiske tilgang. At nationer manifesterer sig i forhold til hinanden, er efterhånden udbredt accepteret. Men hvordan kan denne accept kombineres med en analyse af et nationalt projekt, der insisterer på både at tage nationen alvorligt og samtidig fastholde, at den er en nyskabelse?

Tom Nauerby vælger at kombinere et perspektiv ud fra symbolsk grænsedragning med en analyse af de symboler, der anvendes. Den symbolske grænsedragning er ikke speciel for det nationale projekt, tværtimod er der tale om et princip, en vilkårlig social gruppe kan anvende for at adskille sig fra andre grupper. Ved at analysere de anvendte symboler er det muligt at fastslå, i hvilket omfang der er tale om deciderede nyskabelser eller omfortolkninger inden for en ny kontekst, hvor symbolet tillægges nye værdier enten af færingers selv eller af andre, som tilfældet er i et af de empiriske eksempler. Styrken i denne tilgang er, at den på intet tidspunkt forfalder til en ren kritik af det nationale projekt, men formår at tage både færingers og kritikken af de nationale projekter alvorligt samtidig.

Den færøske nationalisme kan både opfattes som en „traditionel“ nationalisme, hvor et relativt kulturelt og sprogligt homogent områ-

de kæmper for anerkendelse som nation, men også som en „mikro-nationalisme“, hvor den færøske kamp foregår inden for en specifik kontekst – den danske nationalstat, hvori Færøerne befinder sig som et dansk amt.

Bogens empiri er meget koncentreret om den sproglige kamp, kampen for anerkendelse af færøsk som et selvstændigt sprog. En kamp, der i høj grad handler om at distancere det færøske sprog fra dansk og derfor vender blikket mod Island for at hente inspiration. Senere ændres fokus, idet kampen ændres fra en mikro-nationalisme kun med behov for distancering til en anden nationalstat, til en mere almindelig nationalisme med behov for en mere generel symbolsk hævde.

Empiriens andet hovedemne er den færøske „folkekultur“, der kan ophøjes til en national kultur, med grindefangst som det fremstående eksempel. Med udtrykket „folkekultur“ refereres til en praksis, der har en lang, vel-dokumenteret eksistens med en meget konstant og stort set uændret kerne.

Den sproglige kamp på Færøerne starter imod alle odds, hvor færøsk er udråbt til at være i et sådant stadium af forfald, at det ikke lader sig redde, og fra officiel dansk side er betegnet som en dansk dialekt bestående af en blanding af islandsk og dansk (interessant, men sandt!). Lokomotivet i kampen er en elite, der for størstedelens vedkommende har modtaget uddannelse i København og der har stiftet bekendtskab med tidens nationale strømninger i midten af og senere i 1800-tallet. Skabelsen af et færøsk skriftsprog i 1846 var første synlige resultat, men kampen for anerkendelsen blev i praksis først sluttet med retten til anvendelse af færøsk som undervisningssprog i 1936 og endelig med hjemmestyre i 1948, der formelt anerkendte færøsk som sidestillet med dansk.

Skriftsproget som symbol viste sig både som forenende og splittende. Forenende fordi det (selvfølgelig!) var det væsentlige, manglende argument i en diskurs, hvor en nations grundpiller var et folk, der i høj grad var kendetegnet ved at have et fælles sprog. Og splittende fordi den færøske dialektrigdom ikke gjorde det til en simpel sag at skabe et skriftsprog, der ville falde let for nogen. En konstant bølgende debat er spørgsmålet om korrekt færøsk, hvor striden i stor udstrækning står mellem et talesprog, der kendetegnes ved et indhold af ord af dansk og anden udenlandsk oprindelse, og et skriftsprog, der kendetegnes

ved at trække på ord af mere oldnordisk oprindelse. Men de to sprogbrug hører hjemme i hver sin sfære, hvilket undertegnede da også erfarede, da han i sin iver efter at tale et nogenlunde korrekt færøsk brugte vel mange vendinger, som var decideret skriftsprog. Det blev kommenteret som godt færøsk, men det var ikke alle på min vej, der fandt mig let at forstå.

På Færøerne bølger kampen fortsat, men nu med nye toner, idet nogle føler, at kampen for at skabe et færøsk, er gået for vidt. Som konsekvens har de stiftet en forening, der ønsker accept af det anvendte færøske sprog, det vil i praksis sige talesproget.

Skabelsen af den nationale kultur følger for så vidt den almindelige „opskrift“, hvor det er vigtigt at kunne hævde sin anderledeshed gennem sammenlignelige symboler. Det eneste markant anderledes symbol er grindefangsten. (Undertegnede insisterer på at kalde det fangst; den udbredte *undersættelse* „grinde-drab“ er en decideret ukorrekt oversættelse af det færøske ord *grindadráp*.) Grindefangsten er gennem talrige beskrivelser siden sidste århundrede blevet behandlet som et (uhyre!) pittoresk indslag i den færøske folkløse, en tone, der varede til begyndelsen af 1980'erne, hvor en række hændelser fik mange miljøbevægelser til at kaste sig over grindefangsten.

Det interessante i denne sammenhæng er, at først yder omgivelserne (reelt andre nationer) et stort bidrag til at definere grindefangst som enestående færøsk, men vel at mærke i positive vendinger. I denne situation bliver fangsten også et kraftfuldt symbol, der bliver brugt i mange sammenhænge, for eksempel anvendes grindehvaler som logo og som motiv på smykker. (Skriver jeg, mens jeg kigger ned på min egen fingerring, der er udformet som en grindehval.) Men fangsten har vel at mærke også en solid fundering i daglig praksis, idet vi har at gøre med et område, det i princippet står alle frit for at deltage aktivt i. Den største deltagelse sker gennem den udbredte fordeling af fangsten både via formelle og informelle kanaler. Alt dette blev udlagt positivt, indtil konteksten for hvalfangst af enhver slags ændredes. Hvalfangst blev nu defineret inden for en anden kontekst, hvor hvalfangst kun kunne tillægges negative attributter, så det at være hvalfanger blev stigmatiserende. Fangstens værdi som nationalt symbol i en sådan kontekst er tvivlsom; spørgsmålet er, om den differentierer i forhold til andre nationer, eller om den i højere grad udelukker fra det „gode selskab“. I

hvert tilfælde er den færøske diskurs ændret fra betoning af det pittoreske til betoning af nytteværdien og af det principielt økologisk korrekte i at anvende lokale ressourcer.

Der er tale om en bog, der kan læses på mange måder. Den kan læses som et forsøg på at finde en analytisk mere frugtbar tilgang til analyse af nationer, der kan slå bro mellem opfattelsen af nationen som moderne og samtidig tage skyldigt hensyn til de mennesker, for hvem nationen er en realitet. Men den er samtidig en solid empirisk kilde til den færøske nationale kamp, der er vidunderlig nøgtern – egentlig som resultat af sin teoretiske tilgang.

Bent Pedersen
cand.scient.anth.
København

KLAUS NIELSEN & STEINAR KVALE (red.): Mesterlære. Læring som social praksis. København: Hans Reitzels Forlag 1999. 294 sider. ISBN 87-412-2739-5. Pris: 225 kr.

De senere år er en skov af nye læringsteorier vokset frem, der på radikal vis ændrer vores forestillinger om, hvad det vil sige at lære. Under ét kan de nye tendenser sammenfattes under betegnelser *praksislæring*. Denne forståelse af læringsbegrebet placerer sig mellem to tidligere fremherskende læringsteorier: behaviorismen og kognitivismen. Teorier, der groft sagt enten så læring som et indre kognitivt fænomen med vægt på modeller for erkendelse og problemløsning, eller som et ydre iagttageligt fænomen med vægt på ydre påvirkningers indvirkning på handlemønstre. Praksislæringen har teoretisk placeret sig som et medierende led mellem disse to positioner. Denne forståelse af læringsbegrebet er i sig selv en vildtvoksende underskov af positioner med inspirationer fra blandt andre den amerikanske „learning by doing“-pragmatiker John Dewey, den kulturhistoriske aktivitetsteoretiske skole udsprunget af gruppen omkring den russiske psykolog Lev Vygotsky og deres moderne arvtagere i USA og Finland, Michael Cole og Yrjö Engeström og praksislogikkens og habitusbegrebets „fader“, Pierre Bourdieu.

Det er i dette felt, vi finder teorien om læring gennem praksis i et situeret fællesskab, hvor et fag læres i samme situation som det udøves: mesterlæren. Teorien bygger videre på

antropologen Jean Lave og hendes kollega Etienne Wengers indflydelsesrige bog *Situated Learning, Legitimate Peripheral Participation* (Cambridge University Press 1991), hvor begrebskomplekset legitim perifer deltagelse bruges til at analysere relationer mellem nyankomne og mere erfarne medlemmer af et praksisfællesskab og de processer, der fører til fuldt medlemsskab.

I antologien *Mesterlære* præsenteres vi for en særlig betoning af mesterlæring som en generel social praksis. Mesterlæring forstås ikke alene som den traditionelle mesterlære, vi fortsat finder mange steder i verden, hvor håndværkerlærlinge læres op hos en mester. Mesterlæring skal forstås som en metafor for et asymmetrisk forhold mellem dem, der mestrer et fags færdigheder og dem, der ikke gør det, i situationer hvor læreprocessen ikke fremmes af formel undervisning, men i udvidet forstand udgør en facit ved hverdagslivet i et praksisfællesskab.

Folkene bag *Mesterlære* fungerer i denne sammenhæng i deres eget lille praksisfællesskab genereret af personlige kontakter mellem nyankomne og erfarne bidragydere fra Danmark, Norge og USA. Her finder vi bidrag af nogle af mesterlærens mest engagerede fortalere, antropologen Jean Lave fra University of California i Berkeley, og de danske psykologer Ole Dreier og Steinar Kvale, der i de senere år har holdt mange fælles konferencer og møder om „ikke-skolastisk læring“ for nyankomne medlemmer. Bogen udmærker sig desuden ved at have indlæg, der går på tværs og anfægter og debatterer mesterlæren som relevant analytisk redskab – og åbner op for mange nye diskussioner om læringsbegrebet.

Det er i det hele taget en på en gang søgende og grundig bog, der sætter en flot standard for akademisk dialog på et relativt nyt område inden for læringsforskningen. Ud over en grundig introduktion præsenteres vi for tre (i nogen grad afvigende) bud på teoretiske tilgange til begrebet mesterlære fra henholdsvis Lave, Dreier og endelig brødrene Hubert og Stuart Dreyfus, der kobler deres novice-ekspert-model for læring med antologiens tema. Herefter får vi en række små analyser af mesterlære i aktuel praksis, fulgt op af to kritiske perspektiveringer og et efterskrift.

Det konkrete spørgsmål, bogen rejser, er: Skal skole- og institutionsundervisningen baseres på praksislæring eller en teori om teori-læring? Mesterlærefortalerne definerer deres